

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2015:45

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Schaktningsövervakning i Svärtinge

Svärtinge 1:6, Östra Eneby socken,
Norrköping och Östra Eneby kommun,
Östergötland

Erica Strengbom

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2015:45

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Schaktningsövervakning i Svärtinge

Svärtinge 1:6, Östra Eneby socken,
Norrköping och Östra Eneby kommun,
Östergötland

Erica Strengbom

Lst dnr 431-5698-15

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2015 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2015:45

Författare Erica Strengbom

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Undersökningsområdet sett från öster.
Foto taget av Erica Strengbom.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_150001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Undersökningsområdet	8
Syfte och frågeställningar.....	8
Metod och genomförande.....	8
Resultat	8
Tolkning.....	11
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	11
Referenser	12
Administrativa uppgifter	13
Bilagor	14
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	14
<i>Bilaga 2. Anläggningstabell</i>	15
<i>Bilaga 3. Analyser</i>	
3.1 Vedartsanalys	16
3.2 Försättsblad ¹⁴ C	17
3.1 ¹⁴ C Kalibrerad datering	18

Figur 1. Karta över trakten kring Svärtinge med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en svart cirkel.

Sammanfattning

Inför anläggandet av en anslutningsväg vid Svärtinge utförde Arkeologgruppen i Örebro AB den 2–3 september 2015 en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Vägen skulle gå genom ett fornlämningsområde med boplatslämningar som påträffats vid en tidigare arkeologisk utredning (Karlenby 2012:14).

Schaktningsövervakningen skedde inom det område som bedömts som fornlämning vid utredningen och berörde ett cirka 160 meter långt område med en bredd på cirka sju meter.

Vid schaktningsövervakningen påträffades tre spridda anläggningar; en grop, en härd och ett kollager intill härdan. Kol från härdan ¹⁴C-daterades till förromersk järnålder, 400 tal f. Kr. Övriga lämningar som framkom var två diken. I fyllningen till dessa diken påträffades tegel och buteljglas och bedömdes därmed inte vara av arkeologiskt intresse.

Bakgrund och kulturmiljö

Inför anläggandet av en anslutningsväg inom fastigheten Svärtinge 1:6, Norrköpings socken och kommun, utfördes den andra och tredje september 2015 en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Arbetet utfördes av Erica Strengbom för Arkeologgruppen i Örebro AB. Den arkeologiska förundersökningen föranleddes av att vägsträckan planerades gå igenom ett område med boplatslämningar som påträffats vid en tidigare arkeologisk utredning (Karlenby 2012:14).

I närområdet finns många fornlämningar, särskilt i området sydost om exploateringsytan, där grav- och boplatksområden finns registrerade vid Svärtinge gård (Östra Eneby 131:1, 141:1, 142:1, 146:1 och 173:1). Även öster om detaljplaneområdet finns registrerade fornlämningar (Östra Eneby 177:1, 202:1, 205:1 och 206:1), bland annat ett par platser med fynd av skafthålsyxor (Östra Eneby 161:1 och 162:1). Sjön Glan ligger på cirka 22 meter över havet och Svärtinge ligger kring 25–30 meter över havet. Det är lämpliga nivåer för en etablering av bebyggelse under senneolitikum och fynden av skafthålsyxor (möjligen också fynden av flinta vid RAÄ 177:1) antyder att så också kan vara fallet.

I samband med utredningen inför detaljplanläggningen av Svärtinge 1:6 påträffades två fornlämningar. Dels fanns spår efter en förhistorisk boplat, dels fanns vid stranden rester efter torpet Sanden som övergivits år 1784. Boplaten kunde spåras inom ett cirka 1 000 kvadratmeter stort område. Två rännor och sex diffusa gropar vittnar tillsammans med fyndet av en förhistorisk keramikbit om att det funnits en boplat eller en tillfällig aktivitetsyta på platsen. En ¹⁴C-datering av kol från en ränna daterade denna lämning till 100-talet f. Kr. (Karlenby 2012).

Figur 2. Området kring Svärtinge. Skala 1:8 000.

Figur 3. Översiktskarta över Svärtinge med registrerade lämningar markerade. Skala 1:2 000.

Undersökningsområdet

Svärtinge ligger i ett sanddelta som avsatts av inlandsisen mellan bergen i Kolmården och den stora lerslätten söder om Glan. Det aktuella undersökningsområdet ligger norr om sjön Glan i den sydöstra delen av samhället Svärtinge. Platsen för vägbygget är belägen i ett flackt strandparti med tätvuxen lövskog och slyig markvegetation. Marken där boplatsen påträffades utgjordes av en lägre sandvall eller sanddyn.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att i första hand se till att fornlämningen berördes i så liten omfattning som möjligt. De fornlämningar som eventuellt påträffades skulle undersökas och dokumenteras avseende karaktär och omfattning, samt om möjligt dateras.

Metod och genomförande

Schaktningsövervakningen skedde med skiktvis grävning med maskiner till lager och anläggningsnivå. De lager och anläggningar som påträffades grävdes för hand för att utröna tillkomst och funktion. Anläggningar och lager mättes in med RTK-GPS, fotograferades och ritades i profil.

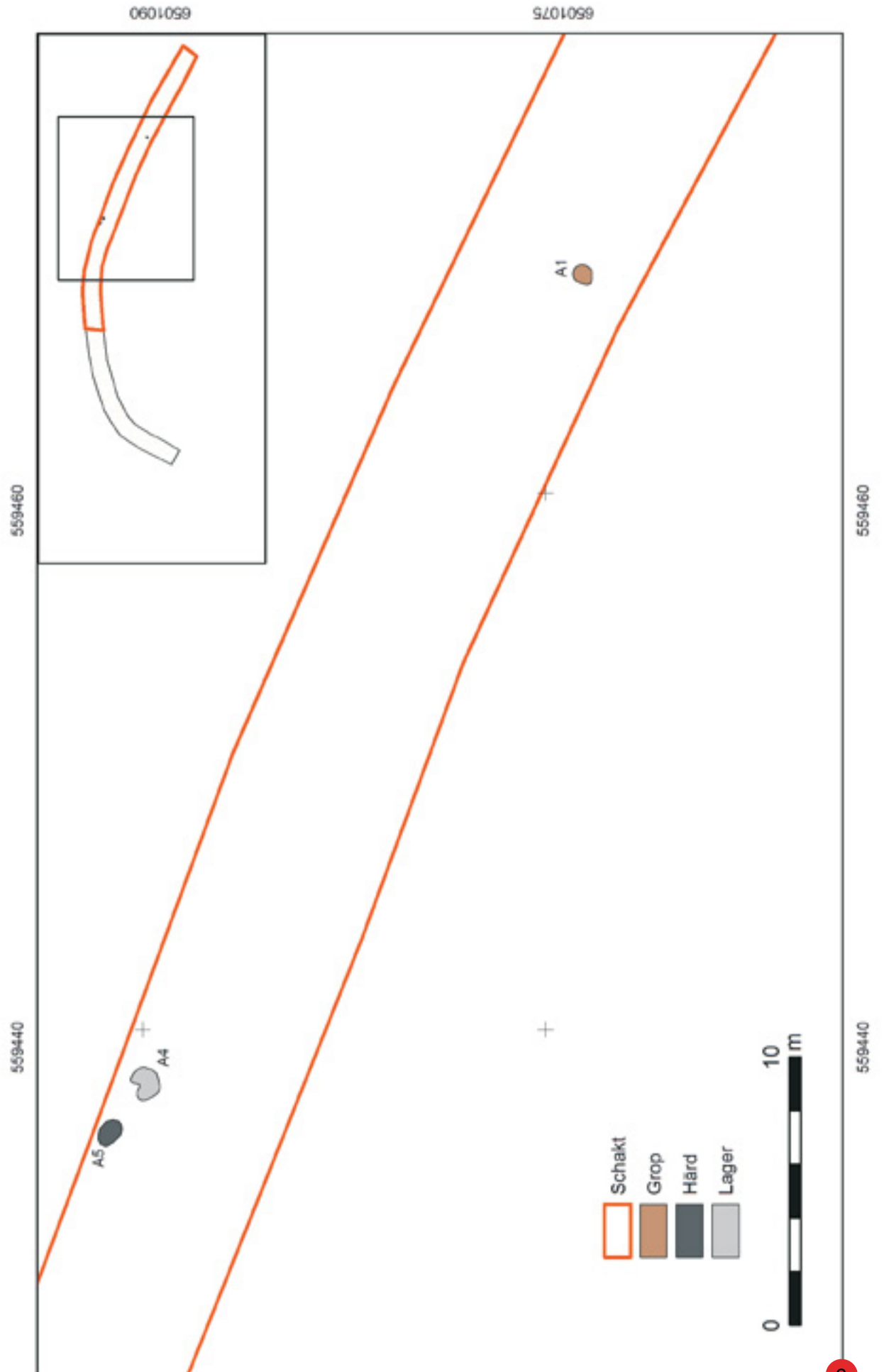
Resultat

Schaktet som följde vägens sträckning övervakades inom det parti där fornlämningen tidigare påträffats. I området var två diken synliga redan ovan mark och således fortfarande i bruk, de hade plaströr nedgrävda i botten och mättes inte in. Ytterligare två diken blev synliga vid schaktning, även dessa var av sentida datering med tegel och buteljglas i fyllningen. Tre spridda anläggningar dokumenterades och grävdes ut, en grop (A1), en härd (A5) och ett kollager som låg intill härden (A4).

Anläggning A1 var en 0,70x0,65 meter stor grop med ett djup på 0,12 meter. Fyllningen bestod av gråbrun siltig sand. Inga fynd påträffades och gropens funktion är oklar.

Anläggning A4 var ett kolrikt lager som låg cirka 1 meter väster om härden A5. Formen var oregelbunden och lagret mätte 1 x 1 meter med ett djup på 0,04 meter.

Anläggning A5 var en härd som mätte 1,0x0,60 meter med ett djup på 0,13 meter. Lagret A4 tolkades som utkast från härden. En analys på kol från härden gav en datering till förromersk järnålder, 400-tal f. Kr. (cirka 750–390 BC med 2 sigma, se bilaga 3).

Figur 4. Schaktet med anläggningar. Skala 1:200.

Figur 5. Grop A1 sedd från väster. Foto av Erica Strengbom.

Figur 6. Anläggning A5 sedd från öster. Foto av Erica Strengbom.

Tolkning

Resultatet från utgrävningen visar på spridda förhistoriska lämningar som till karaktären liknar dem som framkom vid den tidigare utredningen i området. Dateringen av härden A5 till förromersk järnålder hamnar inom samma tidsperiod som rännan från utredningen men med en något äldre datering än rännan. Trots lämningarnas ringa omfattning kan ytan ha utnyttjats för tillfälliga aktiviteter under en längre tid. Emellertid kan kolets egenålder variera, här kom kolet från ek vilket i sig kan ha en hög ålder. Platsens tillfälliga karaktär och läge invid sjön Glan kan indikera att det rör sig om en fiskeplats.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

I undersökningsplanen angavs att syftet med schaktningsövervakningen i första hand var att se till att fornlämningen berördes i så lite omfattning som möjligt. De fornlämningar som påträffades skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning, samt om möjligt dateras.

Den antikvariska kontrollen följde den upprättade undersökningsplanen. Uppdraget och syftet är därmed uppnått.

Referenser

Tryckta källor

- Karlenby, L. 2011. *Boplatser i Svärtinge*. Östergötland, Norrköpings socken och kommun, fastighet Svärtinge 1:6. Arkeologgruppen Rapport 2012:04. Örebro.
- Karlenby, L. 2012. *Boplatser i Svärtinge, för andra gången*. Östergötland, Norrköpings socken och kommun, RAÅ 351 och 352, fastighet Svärtinge 1:6. Arkeologgruppen rapport 2012:13. Örebro.
- Karlenby, L. 2012. *Lämningar efter bebyggelse och byggnader vid Skarsåters badplats*. Östergötland, Norrköpings socken och kommun, fastighet Svärtinge 1:6. Arkeologgruppen rapport 2012:14. Örebro.

Arkiv och databaser

- Digital databas för fornminnesinformation
FMIS <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>
(2015-10-02)
- SGU Sveriges geologiska undersökningar
http://apps.sgu.se/kartgenerator/maporder_sv.html
(2015-10-02)

Tekniska och administrativa uppgifter

Landskap	Östergötland
Län	Östergötland
Kommun	Norrköping och Östra Eneby
Socken	Östra Eneby
Fastighet	Svärtinge 1:6
Fornlämningsnummer	Nya fornlämningar

Projektledning	Erica Strengbom
Personal	Erica Strengbom

Undersökningstid	2015-09-02 till 2015-09-03
Exploateringsyta	2 400 m ²
Undersökt yta	1120 m ² , 160 löpmeter
Koordinater	X 559440 Y 6501075
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Länsstyrelsens diarienummer
431-5698-15

Arkeologgruppens projektnummer
2015_58

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd omhändertogs.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Schaktnr	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	1120	0,20- 0,40	160 x 7 meter. Djup varierade från 0,20- 0,40 meter. Det översta torvlagret varierade från 02,0 - 0,40 meter. Undergrunden var gul sand. Tre anläggningar påträffades A1 grop, A4 kollager, A5 hård.

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anr	Typ	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	Grop	0,70x0,65	0,12	Grop fylld med brungrå silt. Inga fynd.
4	Kollager	1,0x1,0	0,04	Kolrikt lager öster om hård, utkast från hård?
5	Hård	1,0x0,60	0,13	Hård, skålformad i profil. Fylld med gråsvart siltig sand. Högre kolkoncentration mot botten.

Bilaga 3. Analyser

BILAGA 3.1 VEDARTSANALYS

Ulf Strucke, Arkeologerna Stockholm

Analysprotokoll

Landskap: Östergötland Socken: Norrköpings stad

Fastighet: Östra Eneby RAÄ nr:

Kategori:

Analysld: 12634

Anläggning: 5 Härdgrop Provnr: PK1

Vikt (g): 0,1 Analyserad vikt (g): 0,1

Fragment: 6 Analyserat antal: 6

Art: Ek Antal: 6

Material: Träkol

Kommentar: Provvat uppblandat med sotig kvartssand

Uppsala 2015-10-21

Erica Strengbom
Arkeologgruppen AB
Drottninggatan 11
702 10 ÖREBRO

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 35

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ¹⁴C datering av träkol från Svärtinge, Norrköping, Östergötland och Lännäs, Örebro, Närke.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rotträdar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ¹⁴C-innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO₂-gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	δ ¹³ C‰ VPDB	¹⁴ C age BP
Ua-51640	Svärtinge A5 PK1	-25*	2 406 ± 39
Ua-51641	Lännäs A65 PK99	-25,2	1 314 ± 29
Ua-51642	Lännäs A85 PK100	-25*	1 390 ± 31

* Schablonvärde

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/ Elisabet Pettersson

BILAGA 3.3 ¹⁴C KALIBRERAD DATERING

